

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы Өртөз 2 көп.

1969 ч.
АПРЕЛЬ
10

ЧЕТВЕРГ
№ 85 (7931).

План куүсеттинген

Узун-Хем район беш чылдың 4-кү чыгынын бирги кварталында курунган ээс садар планын 114 сүттүн 105 хуу куүседип, чедикшиинин ажалдаан. Ажыл-агыйлардан «УТКА 25 чылы» совхоз ээс садар планын 150 сүттү 138 хуу куүседип, ээс экн көргүзүтүп болган.

—О—

Квартал планын ажырган

Бүгү делегейин ажалдыч чоннарын ээсеткип каттыштырылганын байырагы Май 1-ге уткуштур чарышты калбартышкан. Кызыл хоорайнын улеттүр бугурагедеринин, тузуг, транспорт болган узус ажыл-агыйын өске-даа адырларын ажалдакчылары боттарында алган хүлөөлгедерин эрестип куүседип турар.

Чоокта чаа наймалалдыч ажалдыч чоннары төөгүзүп беш чылдың дорткузунун бирги кварталынын бугурагедеринин ажалдыч куүсетинин Төрөзүн чуртка илеткен. Квартал планын сайгарыла талаш-талаш 110,4 хуу куүсеттинген. Коммунист суббония-тин 50 чылы күш-ажылды хүн-биле демдеглер деп эгелестик савалды үндүргөн Узун-Хемин кыш улеттүр ажал-агый квартал планын 110,5 хуу, сүт заводу 127,8 хуу, ээс комбинат 132,6 хуу, Кызыл-Хапак шахтамы 154,5 хуу куүсеткен.

КВАРТАЛ ТҮҢНЕЛИ

1969 чылдың бирги кварталы доозулган. Курунган сүт, ээс садарынын квартал планын районнар канчаар куүсеткенни ай көрөдүз (хуу-биле).

РАЙОННАР	СҮТ	ЭЭТ
Эрэн	198,5	—
Току	157,5	61,2
Барым-Хемчик	137,1	125,6
Кав-Хем	132,6	136,3
Бай-Тайга	131,7	31,2
Танды	131,2	3,7 катан
Бит-Хем	123,9	287,5
Чөөн-Хемчик	123,8	36,9
Өвөр	120,9	106,0
Узун-Хем	109,0	114,6
Кызыл хоорай Соведи	98,7	93,9
Тес-Хем	—	—
Республика	124,4	127,6
Эрткен чылдың бо үезинде турган	161,5	168,7

СЭКП ТК-да болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде

СЭКП ТК «Совет уругулар литературанын улам хөгжүдөр хемчегер дугайында» айттырып чугаалашкан.

Өзү олурар салгакчыларын коммунист кижизилдегизин хой националдыг уругулар литературанын илестейн дуза чедирип турарын ол айттырып талаш-талаш хүлөө адырлар доктаалда демдеглер. Ол литература совет болган даштык чурттарынын номчугуларына улестек, социалист илестейн културанын тодосит чери эвээр.

Партия организацилары, чогаалдык экилдер, «Уругулар литератураны», «Аннали гвардия» паралаг черери, республикаларын, чер-черин паралаг черери СЭКП-ниң XXIII съездинин шийирин куүсеттишкан, совет уругулар литературанын хөгжүдөр, уругулар номнарын кастаар, паралаг үндүрерин шийарын бедилер талаш-талаш узус ажалды кылган.

Уругулар литературанын талаш-талаш илесте-керегелдиг ам-даа ыракта кетче калдыртканын турарыне ук доктаалда ооң-биле тергелдирип кичээлдерин улаандырган. Совет улуустун өрткен маадмын өөрүүн, Ленинниң партиянын номчолуун дугайында чогаалдык, парлатын үнүп турар бедик таланттыг чогаалдар эвээр. Уругулар номнарын уран-чечен болуп парлатын үер шийарын бүгү хемчегер-биле экилдер негеттир.

Өзү олурар салгакчыларын коммунист кижизилдегизин совет уругулар литературанын ролюн улам күштелдирер сорулганы барым-даалаш, уругулар литературанын идея-мергендиге ула-шыларын бедилер, уругулар паралаг үндүрүп бөрү номнарын темаларын, тиражын көүдүлүр, паралаг баалаарын быжыктар талаш-талаш эржеон чугула хемчегерин аларын экилдерден республикаларын Компартияларын ТК-ларын, СЭКП обкомнарын, крайкомнарын, ЦСР-ниң Министрлер Чөвүлелин чында паралаг комитетинге, экилдерден республикаларын паралаг комитеттерине дааскан.

В. И. Ленинниң амдыларын болгаш ажал-чорудула-зын дугайында таланттыг чогаалдарын, Совет чуртун, Коммунист партиянын, Ленинниң комсомолун маалыр тогууш, совет улуустун, аны-ятарын күш-ажылды, дайныч шыгаралдарын бедилер, сонурганчы кылды то-дорул көргүзүп, уругуларын коммунист илестелде бер-динген, Төрүн чуртуга мый, мораль-этика талаш-талаш бедик мөзүдү, пролетарын ин-тернационализмин, уугустар-нын наймалын үндөзүр са-гым-сеткилдиг, күш-ажылга мыйк, бедилер чедип ал-мын сонургалдыг кылдыр кижизилдер номнарын тургу-зуш паралаг комитеттерин, чогаалдык экилдерин, паралаг череринин эң чу-гула сорулгаларын бирээин бо-лур.

Совет уругулар литерату-ранын төрөлганын, тогу-зунун болгаш критикамын айттырылганын талаш-талаш узам ханы ажал чорударын барымдаалаш, Россия Феде-рациямын ай бүрүдө үер «Уругулар литературасын» жур-налын СССР-ниң чогаалчылар экилдерин, РСФСР-ниң чогаалчылар экилдерин, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелин чында паралаг комитет-тин болгаш РСФСР-ниң Ми-нистрлер Чөвүлелин чында паралаг комитетинин ор-ганы кылдыр эде тургускан.

СЭКП ТК болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлели уругу-ларга хамарышкан литерату-ранын болгаш уран чүзү-дүл онза шыгаралгай, эң таланттыг, бедик идеялыг чо-гаалдар дөштүтүп кылдыр СССР-ниң бир Ленинни, бир Күрүне шапталын бар турар шапталдарга немей 1970 чылдан эгелен тургузар деп доктааткан.

Республикада дуржулгалыг пропагандистерин бирээин, Бай-Тайга районун «Мурнакчы» кохозунун даргазы Хертек Чудекевич Кудрукпай он алды чык иштинде ол партияны даалганы куүседип турар. Оон канчаар пропагандист болу бергенни чугаалаарга беин солун. Хертек Чудекевич партияны стажы дортенге чүгө чыгыс чыл четтес. Хоочун коммунист барык ол хире үениң иштинде чон орту-зунга политиктиг агитация ажалыга кырып турар. Агитаторун хой чылдыг дуржулгалыг оон пропагандист ажалдаарына чугула бедилер, баштайгы чада болган.

Пропандист калдыр болур ужурутуга деп айттырып ол мынчаар харылаар:

— Бөгүн амдырал оон мурунга калдыр негеделерин еалын турар болдур, шак мынчаар ажалдаар ужуруту. Пропагандист оонап турар хой-хой негеделерин иштинден бир негедде айна эң-не чугула деп савар мен. Ол бодунун ажалына хандышкан, сетки ханган, таарышкан турар ужуруту. Пропагандист болуру—коммунист кижиге бедик адалдыр. Совет кижилерин коммунист илестелер ажалдыр негеделеринден артык калдыр улам адал турар боор! Ынды ажалга кым чоргаларына боор!

Шынал-ла ол еостерин Хертек Чудекевичинин бодунга хамарыштырар болур. Тыва АССР-ниң Дээди Соведини, район болган Көдө Советтин депутат, СЭКП райкомунун болгаш оон бюроунун, кохозта паркомун, Көдө Советтин кукукомунун кежигүнү сонгулаалыг ажалдарын болгаш өске-даа хой-инти даалгаларын куүсеттишкан, бодунун кол ажалы чык чок-даа болза, пропагандист хүлөөлгени ол узуг күзөп болган хандышкы-биле куүседип турар.

— Пропагандист ажалы меңзе таарышкан, мынчанга оон чарын шыдаас мен—деп бугура-биле ол чугаалар.

Кичээлдерге бедилерден өөредилге оном, партия съез-длеринин, конференцияларын, пленумдарын докумен-тарларын, коммюналарын материалды, партиянын Топ Комитетинин теоретиктиг журналдарына паралаг сүме-лерин, консультациларын, В. И. Ленинниң ук темга ха-марышкан кол ажалын катан-катан номчаап, дончу план-конспект кылган адыр.

Чаа теманы таймалыктарга конспект-планын чамдыкта ажалган, чамдыкта ол чокка-даа, ону хоачун эртүр түр-меткейин (дидактикаларын) билгилниң деңгелде дүш-тур), кол, өзек айттырылганын уткамын таймалырал бол-ур, теманы амдырал-биле болган агыс үе-биле билдирип холбаштырар Хертек Чудекевичинин пропагандист дур-жулгалында чугула черин ээлеп турар.

Теманы бо үе-биле холбаштырбайн, чүгө өөредилге но-мунда бижээни бугура таймалыраларга, дидактикаларга

ол дет чалгаарыч, шыланчыг чүгө чогу дуржулгалардан бу-зуроп, Ынды практика кичээдин амдыралдан хоорук, кы-дыра эрттеринге чалаш чок чедирер. Оон уламандан ук кичээл куду деңгелдиг, дидактикаларга чалгаарыч апар. Ынды кичээлдер теманың алыс уткамын хандыр анализ-теринге дидактикаларын чагчытырбас. Адал сөзүндө, мы-ды кичээлдерге чамдык дидактикалар бедилер болур.

В. И. Ленинниң дончу намында «Ленинниң узуг идеяларын боттанышканы» деп темга Ленинни коопе-ратив планын бистип чуртувуска боттандырган оорейло тура, пропагандист бодунун чугаалыга болгаш дидактика-лар-биле беделдизинге Тывага, малаңга Бай-Тайгага, көш-күн амдырал үезинде коллективизацияны боттанды-рарда таарышкан бергелерин, оон иштинде сууражун амдыралче шилчелгени боттандырган, палладыг Шуй көдөн бөгүн калдыр болу бергенниң кичектерин ажал-даан. Ол мынча ССР-ге култур революцияны, нацио-нал айттырып дугайын база-ла Тываның амдыралы-биле холбаштыр эрттерген.

Хертек Чудекевич «СЭКП төөгүзүнүн оертерин» деп өөредилге номун кичээлгенин номчуп дооскан, дидакти-каларын илестейн кудур айттырылганын баш удур бо-дун ап турар. 1921—1925 чылдарын хаара тулуп турар, «Партия»—узус ажал-агыйын катан тургузарынын органи-зациясы» деп тема дарааландыг темаларын эки шилчээ-лиг алырдыг чүзүлүр болур эң нарын тема деп пропага-ндист салап турар. Ол теманы өөренип тура, Ленинни өөтүр көрүшкүн бистип хүлөөлгенин СЭКП-ниң болган оон Ленинни Топ Комитетинин ажал-чорудулаалы-да чайыналдыр илереп турарын көргүзөр. Чөдөниң чыл-дарың эвинде чаа экономика политикамын боттанды-рарыне партияны кылган улаанышканын чогу-на Лени-ниң геянын чырыткыларын көргүскөн. Бистип ажал-агый-жы политикамын, малаңга чаа экономика реформазын, материалдыг сонургалдыг принциптин буржаа идеология болган «чөөн» оппортунисттерин хамдар дээр оралда-жымшыканынын үлгүн чөгүн бо теманы өөренип тура эки сайгарын болур деп, Хертек Чудекевич сүмөлөр.

Беседэ үезинде калдыр бир дидактик таймалыр кыл-ыр, өске эштер ажаа немелдер кылмын аам чалыг кы-лыпса, олар боттары ону эдерин пропагандист чедип ап ту-рар. Дидактик кижиг айттыр харылаарда, өөредилге но-мунда бижээни эдерги, кыры-биле шилчелген билди алган бе аам уткамын, сүзүлүр хандыр болд, бодунун сөз-биле харылаар бе дээрин ол онза хайгаараар.

Оон дидактикамын — хойкуларын хой кезин — эг бил-гил аам кала-даа өөренион кижилер болганда, Хертек Чудекевич кичээлдерге таймалыр бөрдө бодунун чугаалын кожаттайн, чедирип, билдирип, бөдүн сөстөрүн херге-лен, хой, артык доктар ажалгааларын оралдыгар. Оон дидактикаларын бир онзагай байдалы — оларын хой кезиндегизин билдирип, билдирип, бөдүн сөстөрүн херге-лен, хой, артык доктар ажалгааларын оралдыгар. Оон дидактикаларын билдирип, билдирип, бөдүн сөстөрүн херге-лен, хой, артык доктар ажалгааларын оралдыгар. Оон дидактикаларын билдирип, билдирип, бөдүн сөстөрүн херге-лен, хой, артык доктар ажалгааларын оралдыгар.

— Амык өскөн маңа, Шуйга-а, ортукам шовоан до-зун турары, чамдык оодар, кыстар ээс узуг хоорайлар-дан дээди эртемниң апарган амык кээп турарын, техника-ны эки билер механикаторларын, чолачыларын бот-болор көрүр. Бистер, узуг намын кижилер, калдыр-даа билге чок, палладыг ада-өгөдөрлөргө деп, артык калыр бе-бе?—деп, пропагандист айттырган.

Ол сөстөр дидактикаларын боландырылкан.

— Чок, эштер, мынчаар артып калып шыдаас бес. Бо өөредилге чылдың эгелен Топ Комитет партия чыры-дышканын кудук, ортукам, дээди эконоларын тургу-зар деп иштетирген. Ол чадарын дачмын өөрениге кы-лык кыж марксизм-ленинизм талаш-биле дээди эртемни чедип амык аралыг болган-дыр. Чамдык узуг намын кижилер ону чедип ап шыдаас болбайн аам. Ылчада-даа бо узуг теория-биле эки чегеселген, инти политиктиг бил-дирип бедилер ап шыдар аралыг-дыр. Мен компартистка дооскан, дооспаан дээди эртемниг кижиге болгаш мен. Бо эртемге саларын бодум-биле дөмөй кылдыр өөредирин бар шам-биле оралдыгар мен. Кызыл көрөөлгө, эштер.

Узуг намын пропагандистин хандышканын өөредилге чүзүлүр кажангылында-да артык хайнытырган. Ол дидактикаларын хой кезин политиктиг билгилерин үлгө-лөткөн. В. И. Ленинниң дончу намын өөренип доос-кан, СЭКП төөгүзүн чедикшиинин шилчээли ап турар.

Механизаторлар машиналарны чогуумчалыг ажыглаар дээш

Чуртун кохоз, совхозтарын машина-трактор парын бир миллион хире трактордуг, алды чус он комбайныг, өске-даа хой техникамын. Тарым бир гектар чон бүрүзүн ажалдаарына ам 120 айт күжү оонажын турар.

Ол машиналарын эң ажалдыг ажалдар бөзүн чедип аларын, техниканы ажалдаарын экилдерин Москвага чоок-та чаа доозулган Бүгү-өйлөдүч чөвүл хураалына чуга-лашкан, Чөвүл хураалы СССР-ниң Көдө ажал-агый ин-женерствозу, «Союзсельхозтехника», Көдө ажал-агый эр-темдерин В. И. Ленин атыг бүгү-өйлөдү институту чыл-дырган. Ажал-агыйлар машиналарын дугайында эки са-гыш салып турар апарган деп, чөвүл хураал демдегелен. Сөөлү чылдарда чүгө Россия Федерациямын бешин 15 муң хире гаражы, серилерин, скардтарын, машина турар тускай деишкелерин түдүп тургускан. Машиналар кадагаларын-га үндүрер чарыгалдар оон ачымында чөдөр хуу эвээр.

Көдө ажал-агый техникамын ажалы, септар экилдер, 25 муң ажал мастерекчаларын, техниктиг ажаала чер-лерин, нефть баазаларын туткан болган чарткан. Хоу-ларга тракторларын, комбайнларын ажалдаарын ханды-рар машиналар база көвүдөн. Оон ажалымын чере билдир-гир: бир машинага онаштыр бугура ажал (малаңга Ук-ранияны, Краснодар болгаш Красноярск крайларын ажал-агыйларын) көвүдөн, кыпар чүлү чарыгалды, техника ажалдаарына үндүрер чарыгалдар эвээр.

Ол бүгү эртемдерин эвээр ээс аам-дузалыг болган. Ам кохоз, совхозтарын машина-трактор парын узам чогу-мчалыг ажалдаарын шилчелде ажалдарын эртем-иниң-дедиг болгаш өөредилгениң 80 хире институттары кыл-ын турар. Эртемдерин сөөлү чылдар дургузунда он-он ма-шиналарын, дергаларын чогаалдып тургускан, техниканы бедик бугуручугу ажалдаарын эң эки аргаларын тодардып тышкан. Чижээлээр, көдө ажал-агыйн механикаторлар-нын эртем-иниң-дедигин бүгү-өйлөдү институту машина-трактор парын башкаарынын чаа системаны тургускан. Ол башкарыла диспетчер ажалына үлгөйлөткөн.

Техниканы ажалдаарын үчүлү кылмынын чаа систе-маны база сонурганчы. Моон мурунда чылдарда үчүгү чүгө өткөк ажалдыр кылган, машиналарын узам бу-дурчугу ажалдаарына, кыпар чүлү, хореяларын камаарына оон дуза болбайн турган чамдык эвээр бол-гай. Эртемдер ам машина бүрүзүн үчү картоткамын тургузар деп сүмөлөн. Тракторун чеге ээлчег ажалда-

нын, кыпар чүлү, үстү кайы хире чарыдап турарын, тоок-ку үеде техниктиг ажалдаарын калган кылмын.— трактор дугайында бүгү барымдаларын ажал демдегелер. Ол систе-манын база бир барымдалар чүлү трактористин үчүгү хуудуу болур. Оон дузалыг механикаторун ажалын чүгө чымчак чер аңдарына оонаштыр гектар санын аам-биле эвес. Харын ээлчег нормаларын аам-биле база үнелер болур. Моон сонгаар тракторун канчаар ажалга-тынып, кыпар чүлү кайы хире чарыдап турарын чүгө бухгалтерия эвес, харын тракторист, механик, инженер база хайгаараар.

Көдө ажал-агый техникамын ажалдаарын чорудар машиналар база көвүдөн. Машина-трактор парын сеп-тарын болгаш ажалдаарын технологиянын эртем-иниң-дедигин бүгү-өйлөдү институтун ажалдакчылар чаа «ПДС» станцияны тургускан. Ону «УАЗ-452» авто-мобиль элестер, тракторларын техниктиг байдалын үрүзүч хынарына ажалдаар. Ол станция машиналарын чашап, оларын «баажымын» тодаргайлап бээр. Оон ажалымын база билдиргир: машиналарын үрелерин баш бурунгар чаала-дыр, оларын ажалдаарын баар шакы, септелер саны эвээр. Ол институтун ажалдакчыларын оон өске-даа чогаалдыгы — кык-биле демеселеринин магниттиг дерги, нефть продуктуларына деңи үчүлү кылган бээр, фермаларга оларын техниктиг байдалын, дор-саар септе-лери хынаар приборларын база калбаа-биле ажалдаар.

Эртемдеринин дузалыгы улам чогуумчалыг, бөгүтү болган шалымкын болур ужуруту деп, чөвүл хураалын бүгү киржикчилер демдегелен. Ам техниканы чогуумчалыг ажалгап турар чус-чус ажал-агыйлар бар. Ынды болза-даа бир тракторга онаштыр бугура ажалдарын көвүдө ту-рары чуртта интизи-биле ам-даа оожум, а чамдык ресуб-ликаларда (Белорусияда, Туркменида, Таджикистанда, Молдавияда, Грузияда, Киргизияда) оон дөреселерин турар. Ынды болганда, машиналарын ажалдаарын экилдерин аажо ажалдыг болур немеле кураалыр болгай. Эртемдер-инин кылган түндүлдерин мындыг: кык-э, он чүсүч гек-тар чымчак чер аңдарына кичектей трактор бүрүзүн хүнде ортума-биле бугура ажалын көвүдери — маши-на парымга 153 муң трактор немей алыр-биле деп үнел-де. Ажаа хамарыштыр кохоз, совхозтарын удуртучу-ларынын, тускай эртемдеринин база, кылаа чогуур ажалдары-ла хой.

(СЭТА-ның көрр).

ЭКИ АЖЫЛЫ ДЭЭШ

Чончун амдырал хандырылганын талашкан ачы-хандыг болган Кызыл хоорайнык амдырал хандырыла ком-байнык парикмахерлер бригадирин эш Матроне Нифантевны ШТРЕЙБАГА Тыва АССР-ниң амдырал хандырылганын чүзүлүр ажалдакчы деп хүндү-лүт атты Тыва АССР-ниң Дээди Соведи-нин Президиумунун Чарымын бугура ты-вышкан.

Чөөн-Хемчик районда «Ут-Хол» совхозун Кара-Чыраа салгырынын Кызыл-Тайгага хойжү болгашканда төрөз 1935 хойнун 1400 хурааны меңди дооругу турар. Брига-да ам оодар 310 ажал баш хой артык. Чаш төл камгалан ажалыга кадарчы-лар Онзар Кызыл-Дыт, Он-

ШЫК БАЗЫРЫШКЫНЫ

Эрэн районун Ленин атыг кохозу-нун дөрт трактор агрегаттары шык басы-рышкыныче апрель 8-те эгелен кириш-кен.

Районун өске ажал-агыйлар эрте ча-жар тараа култураларын тарып өстүр-лөргө черин шыгын чөптүг ажалдаар дөштү бо хүндөре база-ла шык басы-рышкыныче кирер деп турар.

Мал төлү менди доругуп турар

Чөөн-Хемчик районда «Ут-Хол» совхозун Кара-Чыраа салгырынын Кызыл-Тайгага хойжү болгашканда төрөз 1935 хойнун 1400 хурааны меңди дооругу турар. Брига-да ам оодар 310 ажал баш хой артык. Чаш төл камгалан ажалыга кадарчы-лар Онзар Кызыл-Дыт, Он-

дар Серет-оол оларын көргү-зү бедик. Кызылтайгалык Совет Тываның 25 чылгына куш-ажалды бедилерин ужуражыр дөштү кызым ажалдап туралар.

Эрэн районун «Мерен» кохозунун № 3 хойжү брига-

дамын малчынары кыш-тан хүр ашкан болгаш чаш төлдү чидирг чок камгалан алганар. Бретадада бо хүн-верге чөдүр төрөн 1156 хой-дан 1172 хурааны меңди ал-ган. Төрөн 180 өшкүнүн 202 анайм база онча.

А. МОҢ.

ЧУРУКТА: «ЗИЛ-130» автомобилдин шилчелдеринин чаа пегинде. Ында кесектерин автоматтыг шугумларда ажал-

дан, болбаазырадып турар. В. ХУХЛАЕВИЧ фотоу. (СЭТА-ның фотохроникасы).

МААДЫРЛАРНЫ УТПААН БИС

Тываның чоңу Шетинкин биле Кравченко хостикни шерим, Кочетов. Чудум оларны каргыга дег эрес-нашагай партизандарын, мерген угаангы, революциянын херизин бердинген Күрседи, Чуржаппай, Санжаа оларны болгаш Ада-чурттуң Улуг дайынынга амы-тынын харам чокка берген, Төрзүн чурттуң маадыр полдору Кыргыс Идам, Бай-Нара Биче-оол, Шумов алышкылар, Владимир Пахорук, Михаил Бухтеев, Александр Семирацкий болгаш аскерини-даа база 28 пандиле-тарын маадырлыг чоруун каттаптан 19 тыс гвардейжирини утпааннар.

Нинтиз-биле Тывадан дайыг чоруткан фронтчулардан 800 ажыг кижи дээр эл келбейн барган. Каа-Хемини Бүрөн-Хем, Тандынын Чап-Кежиг суурлардан чорутканнарны барык кезин хирези тилегини чырыткылыг хаала-зынга чедир чурттап шыда-вааннар.

Тыва чоңуң хостуг, аас-кежиктиг келер үеи дээр амы-тын берип демисешкенер бистин чүрөктөрүсү чурттап чоруур. Бистин салгалы-

выс оларны каян-даа утпа-тар. Уе-шаг чеше-даа эртип турза, оларның маңга турас-каалынын баарыга баштары-выс мөгөйтүр бис. Бистин чо-нуус «Мым-даа, чүү-даа ут-тундурбас» деп чаагай чан-чылды хүндүткелдин-биле са-гып чоруурлар.

Тыва чоңуң хосталгазы дээр демиселчилер С. К. Бес-паловка, Н. Г. Крюкова, 17 харлыг гвардейжи чоразан Са-ша Нюринге, антарга хилин-чедип элүрткен кызыл парти-зан А. Я. Баранова турас-каалары Туранда тургускан. Сарыг-Септе Софронва болгаш Мелегининиң аңа дээрбечилерин-ге уаур демиселге өлгөн кы-зыл партизандар Гушин, М. Нуренков, И. Спрыгин олар-га; Белбейде Андрей, Семен Си-доров адылшылырга, Т. Чу-гавке, М. Спрыгинге, Д. Дрес-вянниковка, И. Малышевке, Ю. Иконниковка, И. Чашинге; Бүрөн-Хем-Ансында А. Попов, Г. Ночкин оларга; Көк-Хаакта В. Ефимовка тураскаалдары тургускан. 1920 чылда Оттун-

Дашка ак-кыдаттарга уаур тулчуушкунга болгаш 1921 чылда Суг-Бажыга ак генерал Бажикчи уаур демиселге маа-дырлы-биле өлгөн 15 кызыл партизандарга тураскаалды Но-четово (Суг-Бажы) суурда; 1921 чылда Эрзининиң Тарлаш-нынга атаман Назанцевтин дээрбечилеринге уаур тул-чуушкунга өлгөн 8 партизан-нарын тураскаалын Бай-Дагда тургускан. 1919 чыл-да есаул Балотвотун ак казактарыга уаур демисел-ге маадырлы-биле өлгөн 37 кызыл партизандарыга тур-гускан тураскаал Туран хо-райының № 2 школаның ча-нында, дээрже чоргаар хереп алган турар.

«1919 чылда Октябрынң социалист Улуг революция-зының херээ дээр маадыр-лы-биле мөчөз кызыл парти-зандарга мөңгө алдар» деп би-жиз бижиктиг өндүр тураскаал Кызыл хоорайда, Улуг-Хемини эринде турар. Ында 1919 чылда Белоцарск тулчууш-кунга өлгөн, 36 кызыл гвар-

дейжилерниң болгаш кызыл партизандарың маа-боау хөрүктүк. Ада-чурттуң Улуг дайынынң киржикчилеринге тураскаалдары Бай-Тайганың Шуйда, Чоан-Хемчиник Хен-дерега, Токунуң Тора-Хем-де, Бөрүнүн Торгалыга тур-гускулаан. Ам чоңуң уеде Ада-чурттуң Улуг дайынынң маадырларың тураскаалды Кызылга, Би-Хеминиң Венке тургуза.

Ынчалза-даа республика болгаш район организациялары бо хүндүткелдиг хөрөңи а-даа чедир херекке албайн тур-гар. Суг-Хөлгө Алдан-Маадыр-ларын тураскаалын тургузар айтырыг ам-даа шийитпирет-тиниз. Хемчиник, Чадаза-ның үймэзиниң базарыга кир-жи тургаш база Би-Хөлгө ак дээрбечилер-биле демиселге өлгөн араттарга болгаш кызыл партизан шериглерге мөңгө ту-раскаалды тургузары чугула. 1921 чылда Самгалдай хү-рээниң антар-биле демиселге мөчөз ийи кызыл партизан-нарын (бирээз коммунист

Кузьмин) аттары тодараттын-маан болгаш хөрү тыялбаан. 1921 чылда Тыва Арат Респуб-ликаны тускай догуннаан ку-руне кылдыр чарлаан бажы-нын ханзыныг Оюн Күрседи-нин орус башыныг Я. Чугу-новтук, партизан шерикнин командири С. Кочетовтук би-стерин кылып, тураскаалдыг самбыраны тургускан болза эки.

Ол-ла чылын мөңгүн-тайга-жылар Барыны Моолду ак дээрбечилерден хосташып, аңа арат чалаан чарлаан болгай. Ол Долба-Нуурунң национал хосталгалыг чаазынга кириш-кен интернационалыг араттар-ның иштинден чанып келбээн кижилер хей, оларның ат-сы-лын илереп, мөңгөжидер та-лазы-биле мөңгүн-тайгажылар са-гыш салбайн турары хараа-данчы. Эрзининиң чоңу чал-быштыг революсчу Иргит Дыңгызааны, партизан Иогит Аракчааны, гвардейжи Соан Чыпчыны, танкист Кыргыс Иданын канчап-даа утпас, оларга мөңгө тураскаалды тур-

гузарының чугулазын өмөз-көзө.

Совет Эвилелинге Тываның каттышканының 25 чыл оон-га халбаштыр Белоцарск дайынынга тураскаал самбы-рын Кызылда көвүрүүнүг тургузары, ол ышкаш Тывага партизан шерикниң штавы турган бажың орнунда турар амгы чаа бажыңга база ындыг самбыраны кылгаш азары чу-гула.

Ада-чурттуң Улуг дайыны-че чорутпаш, келбейн барган фронтчуларныкы ат-даңкызы чамдык черлерде чок.

Кызыл хоорайның бир ал-лазынга Тыва чоңуң фрон-туга дулаан эскадрильязыга тураскааткан бир самолёттуң дүзүзүн тургузары, дайын чы-гыда Кызыл Шериге чыгы-малын үзе сүрүп берип турган малчынарга турас-кааткан монументиниң бир хей-рини тургузарының айтыры тегүүнүң болгаш культураның тураскаалдарын камгалаары-ның Бүгү-россий нинтели-ни.

Тыва салбырының бо ы-жым болган республика кон-ференциязынга иедүрүп үн-ген болгай. Ол ышкаш Кы-зылдың болгаш Тываның өси-едаа хоорайларының кудумчула-рын тыва эки турачыларга ту-раскааткан ат-биле адаарын өөренип көр болза эки.

Ам бар чамдык тураскаал-дары ажаап-каратпа турасы четпес. Эрзининиң «Чаа орун» холхозта, Каа-Хеминиң Көк-Хаакта тураскаалдары чар-тып септээр негеттинип тур-лар. Республиканың школала-ры боттарының девишкээрине бар тураскаалдары шеке ал-ларын чаагайжыдып, септеп каагаалар талазы-биле амы-ды күштөлдүргө эки. Туранда шупту 5 тураскаалды чүгүлө № 1 школа харагалдап турар, а № 2 школа чагыс-даа ту-раскаал шөфтөвип турар. Са-рыг-Септин № 2 школаны ба-ла-ла ындыг байдалдыг.

Чамдык школалар боттары-нык күжү-биле чер-чуртуңу-сурагыг кижилеринге, чурт

девишкээрине болган революс-тут болушкуннарга турас-каалдары тургузуп турар. Ын-чалза-даа оларны чөгүр чөр-лөр-биле сумелешпейн, телеви-дизн бижырымчалыг кылып албааньндан ути-шынары бу-ду, чараш эвес, көрүш чок бо-луп турар.

Бо үстүндө бижип турар кү-зелдерин күүсөдип, бистин сал-галыкка үлөгер болуп артар эки тураскаалды арттырып каар чоруп бүгү чоңуң херээ. Мааза совет, партия, комсомол болгаш хей-никти организа-цияларын, башкыларын, школаларын болгаш комсо-молчу аныктарын киржилге-ди канчаар-да аажок улуг бо-луп турар. Бо улуг болгаш бу-дугул ажалды тегүүнүң бол-гаш культураның тураскаал-дарын камгалаарының Тыва салбыры, оң районараа эге организациялары, хей-никти-нин детимчезинге даанып тургаш, чорудаар апар.

И. САМБУ, төөгүтүң болгаш культу-рын тураскаалдары камга-лаарының Бүгү-россий нин-телини Тыва салбыры-ның харыскалалыг секре-тары.

Сценада НЭРКЭС

Башкыр чогаалчы И. Юмагу-ловтун «Өжөө» деп шииин театры артистериниң тыва бөлүтү белеткээп, чоңа көрү-зүп эгелеш.

Революция мурундалыг фео-далдыг Башкыриянын чоңу бу-дугул, шажын-чүдүлгелг чорур уеде, кожа-хелбээ чурт-тап чоразан байлар бот-ботта-рын көрүшпес, алаан-өжөөн доган, чүтлө хей акша, эи-межок малдыг турттаар дээр бирээзин өскөзүп үтпеп, дээр-бедеп, өлүрүп чоразан үезин бо шинде чогаалчы Юмагулов би-жи көргүскөн.

Шиииниң кол маадырлары бо-дун чоң аразыга өскөзүп кыс Нэркестин болгаш оң ынакшааны Тамирханын амы-ларын көргүскөн.

Анык оол биле кыстың ынакшылыг чүгүлө чагыс хүн-үн шииинде аас-кежиктиг бо-лур. Оң соонда тургаларын ынакшылыг ууур төрөл бө-дүктүн демисели чидгеленип эгелеш. Түниелинде өш-өжөөн, хоп-чип аныктарын кулазын бөдүрбайн, шүтү чаагайып үнеринге четпеш, анык кыс Нэркестин өлүмүгө чедип каар. Хоп-чипке, бергерлерге бүргөткен анык оол Темирхан Нэркестин арыг ынакшылынын шиииниң чаа бээрден база амы-тыныга четтирер.

Шии ынааар төнер. Ынчал-за-даа акша, хей мал дээр бот-боттарын көрү хөн чок чорукту, төрөл бөдүктөрдөн эгелеш, сөөк-азы ылгаар бу-жар-бак хаан дээр феодал-дыг тургузуунуң дээр-дүрүм чок чоруун сыйгалар шүгүтү-дээр бо шинде кол төмө бө-дүк берг.

Шинде ойнар турар бүгү ар-тистер нинтизи-биле тус-түс хуваашкан рольдарын мерге-жилдиг күүсеткенер. Бир-ле дугаарында шииини нинти тургусканы, оң чурук каас-талгаан, артистериниң идик-хей, чырык болгаш музыкалыг үдөлгөи, артистериниң мерге-жилдиг ойнааны бот-боттары-га чагыс ай каттыжып турар ансамбль байдалыг шымар көргүстүрүп.

Кол роль Нэркестин артист Ирина Даваа (мен чүтлө Даваа-нын ойнаанын көрдүм) ойнар турар. Ирина Даваа—Нэркес артегн хаа-биле дегте туруп

келгеш, амыр-менди айтырып келдириден эгелеш, төнчүзү-ге чедир, иштиги сагыш-сет-килин тайнышкынын өс-рүшкүзүп, чалыс кыстың хып дээр чалданып чок ынакшы-лын артист тоза ойнар көрүс-көн.

Ирина Давааның Нэркестин ойнар турганын сактып көрө-лөңдөр. Оң чаа үнүп олурган чечексиг кестүрүн, холдары-нын, маа-боулуна шимчөөн-кинериниң эгип-ээлек, оң карактарынын шычыг болгаш бердингенин көрүчү кижи со-нуурган, бузуреп олурар. Аны-к кыстың хып дээр иңг ынакшылы херертен чалбы-раш от ышкар хып үнүп кел-геш, оң херертен өжүп кыс-тыкы хейри-биле эвес, харын эи-не хыны утканын иштиги сагыш-сеткил-биле чурттап тургаш ойнар.

Темирханын ролун артист Ч. Мартай-оол ойнар турар. Бо ролда даштык хейри сый болгаш иштиги сагыш-сеткил-дин иңг-тулак хайнышкы-нын ынакшылы артист Мар-тай-оол база эки ойнар. Ар-тист бо шинге шимчентир, бээрүп ынакшаан анык оол-ду сагыш-сеткилин, ынак-шылга бир-ле дугаар алы бер-генин дыка эки ойнар, чаа овуур-хейрлерин тып чогаат-кан.

Чүрээмин сеп балылап-тын, ынаала-даа азырынның таалайын билип тур мен—деп, Нэркес-биле баштай ужуражы бергеш, чугаалар. Ол-ла ынак-шылы. Нэркес бердинген арыг-чагай сеткил-биле өлүп каар. Темирханын Нэркеске ынакшылы чүгүлө өңчү-хөрө-ңи-даа дээр эвес, харын чүгүлө арыг сагыш-сеткилин хай-ныкка ынакшылындан деп чү-вени Мартай-оол бөдүтүн өс-рүшкүзү болгаш кулаалы-би-ле ойнар көргүскөн. Нэркес—Ирина Даваа, Темирхан—Ч. Мартай-оол кайызы-даа даш-тык хейри, дурт-сын талазы-биле онза таарышкан. Ол ийи маадырлары кижи кайызын-даа эстетикалыг таалай-биле көрүп болур. Рольду шын ху-ваатын режиссёр коллегия-нын чедипшыны-дыр.

Ийи дугаар Нэркес дээр-ге — Зумрат. Оң ролунда

РФСР-ниң алдарлыг артизи Хүргүлек Бонгар ойнар турар. Зумраттын өвүр-хейрин Хүргүлек Бонгар эки ойнар. Зум-ратты чүгү ийи дугаар Нэркес деп бижип турар сен дээр болза ону шак ынааар тайлы-бырлар херек: Зумрат дээр-ге, кыс чылдар мурунда база Нэркес ышкар шак ынааар хей-нертен анык оолга ынакшаан турган, оң ол хып келген ча-дыг ынакшылы бай, дүржөк Тамбулат дээр кижи-биле ху-нап алган. Оң бээр-де ынак-шылы-даа, аас-кежик-даа чок, өскө черге, хары чоң аразы-га ажы-тол-даа чок, чүтлө ди-риг кижи бооп, берге човула-нын көрүп чурттап чоруурун Нэркеске чугаалаан. Ынааанга сөөлүг сценала Нэркестин өлү бергенин Зумрат көргөш, беэни алаарган: өрес бөдүн Нэркес, өскөлөргө чагып бөдүн деп, чугаалап турар. Зумрат даш-тыктын көргөш, кыры бергени бичи ирбасын, күш чок ка-лай ышкар сагынырар. Ка-жан Зумрат—Бонгар чугаалап эгелеш бээр, кижиниң сагыш-сеткил хайныгып кээр. Ар-тист бөдүнүң маадырнын өвүр-хейриниң шак ынааар хынап кирер.

— Кокараак деп, ийи ка-раан кыс берген, соо-мурун эскертпей берген-дир сен! Чагыс борбак олунуң чаа да-йын кысыкчымы, үтпеп-то-наар дээрбети кылып алдым! —деп, Зумрат үнү улуг эвес-даа болза, сагыш-сеткилин ханымындан алгыра кааттарга, оң үнүнде, бичи хөрөөнө че-же кире көрү хөн чок сеткил доганын көрүчү, кижи до-наар эскерип каар. Байларга, үтпекчилерге ууур Зумрат көргөш чок демисели калы-руп эгелеш.

Синтемирке болушмак, Зум-ратты чок сөзгөп, оң каар-ганга дөмөйлөз кырган аша-ты Зумрат мынча дээр: —Чыныг сек чипр чоғум каарган бөдүн-дүр сен!

Байлар уаур, ол нинтиле-ге уаур шак ынааар бүгү на-зымында демисежип келген, ынаала-даа оң ол демисели түнчөк чок, чүгүлө чагыс бо-лунга өлгөн чоранын ол. Ы-чангаш Зумрат бүгү назымын-да үезин чок чечек ышкар

чурттап чоруур, эртен ажыг хилинчегит амгы р а л ы Нэркеске каттап чугаалап ол-ура: — Темирхан төрөл чоңу хуураураан, шөө-бөрү болза-апыке. Дүргөн моюн чор! —деп, от-көс дег хыптыгып кел-ген ынакшылыг Нэркестин чагып турар.

Нэркестин Темирханга ынакшылы чепсек кылдыр ажылап алгаш, бөдүнүң чурт-тай эртен көрүчүгү ам-дыралынын «ажынып негеп, Тамбулаттарын өскө аймак төрөл кижилерин дора болуп чоранын бо болушкун-биле чидгелендир көргүзүп эгелеш.

Хүргүлек Бонгар шиииниң эгелешин эгелеш, төнчүзү-ге чедир Зумраттын иштиги са-гыш-сеткилин дозу хай-нышкынын илереп шы-даан.

Ам дээрээнде мурунда ой-нар турган шиилерде роль-дар-биле шимчөөшкүн, аажы-чан-даа талазы-биле чамдык төрөлдемек чүүлөр бар.

Сулейманын өвүр-хейрин артист Б. Базы-Сагаан бир я-зы, солун кылдыр ойнар. Су-лейманын хуула байып, аш-ша-көпөк дээр кандыг-даа кижиниң садып болур, өңчү-зү-рек тижер чорун артист кө-рүчүлөргө билдингир ойнар. Ылангы сөөлүг сценада. Нэркестин өлү берген соонда, херертен хондан акшазын ужулаш: «шупту акша, акша-ла акша» деп чугаалаанын, оң кысыкчыг каткызын ар-тист шыныг кылдыр илерет-кен.

Шииини чүрүкчү Г. Тора-лай болгаш режиссёр И. Ком-бу, музыкалыг чогааткан Б. Нухов, музыкалыг үдөлгө-лө, Токто, илик-хеп таарыш-тырычы С. Чимит оларын эки ажилдааны демдегээр херек.

Шинде үрмек четпестер бар. Бешки, алдыгы, чедиги көргүзүлгө аразында декора-ция солуг уеде, көжөге ар-тында, сцена ажилдачыларын-нын калаг хал ажилдап ту-рары көрүчү кижиниң ку-лаанга таарымча чок байдал-дыг, ону билдирбес арга-биле элп кыла каныгыт.

Нэркес биле Темирхан өлү бээр, төрөлдериниң чүдүлгө-нүн улагатпайн, харын са-гыш-сеткили хайныдырып кээр, уаур шүүрганын бүгөп кырып ышкар, димиттиг му-зыкадан киирсе чүл?

Нинти сценада киржиш турар артистер экин эртер далажып турар. Ынчангаш чамдыктары-нын чугаалары тоза дынна-байн баар-дыр, ону ойнар тур-ган артист бөрүзү билээ эки леп саналыг мен.

Клара САГДЫ.
Чурунта: шииин эң сөөд-гү көргүзү.
Е. ЧУРИНИННИң фотоу.

Рис совхозтарынын тудугжулары

Усурийскиде Приморье крайнын рис совхозтарынын тудуг трези организациялган. Трестин кыжур чоруур, механизацияланган үш колон-намы бо кызыл чурттап, культура амгылар черлерин-де бажыларын, тараа кала-галар оран-саваларын, кызы-галарда Халка колдун чогуу-ла черлерге чаагайг оруктар тудурыга чарыгаар 4,7 мил-лион рубльди шигээдип алдыр деп төлөвлөз.

Приморьениң рис ажыла-нын чаа тудуглары комсомол төрөкө алган. Трестин тудуг-жулар коллективинге чоңуку уеде комсомолду өмүсөзгө-дөн келп 500 эки турары не-межир.

УССУРИЙСК.
(СЭТА-ның көрр).

СПОРТ

Мергежил бедиур

Кызыл хоорайны күш-культура бажыныга баскет-бол судьяларынын семинары болган. Семинарын Свердловск хоорайда келген, баскетбол Бүгү-эвилелин судьяны кате-гориялыг В. И. Еремеев уду-рун эрттерген.

Семинарга 31 судья кирип, шийтекти мергежил беди-тектенер. Баштайгы хүн олар баскетболдун амгы байдалы-нын дугайында кыска допу-ладан эрелеш. «А» класстын талазы-биле Совет Эвилелиниң бирги чери дээр оюнуң ана-лыгын дыйнаышаан, спортчу-ларын кижиздерип судья-нын ролун, баскетбол мар-шалаарын организацияп судья-нын секретарынын болгаш се-кунда хемчөөшкүнүн амы-лын тус-тузууда көрүшүш, протоколду канчаар бижип-ринге чедир анализтөө.

Бирги хүнүнү түнүсүнде Кызылда болгаш Абаканда ку-рулуниң педагогика институт-тарынын оолдар командалары-нын эш-хуу ужуражылазы болган. Оюн көчүтүш-шын хай-галык шийтектөө артектен. Аңаа эштер В. Еремеев бол-ган В. Павлов олар судья-лааннар. Бистин студентте-риниң аалчылары 67,45 санга удун алган.

Дараазында хүнде баскетбол оюнуңуң дүрүмүң дөңгөрөң көрү-биле черчештир, оон-га чактырларыны бөдүрбээ-зын, ону шийдери болгаш 1968 чылда Мехнига болган конгрессин шийитпиретти-ген дүрүмдө өскерилелер-би-ле танышкан.

Л. ФЕДОРИНА.

Уруглар, билип алыңар

Чоруп турар автотранспорттун жырыңай журну-биле эрте маңажыр, эртин бар чо-руур транспорттан залбаатаныр, машина чоруп окурба-ла, оон үе маңажыр бо-лаш оруктарга ойнаар, чурум чок школа-малар тургузаар, олар амы-тынын ына-чаш ойдакы таарыштырар.

Алдым класстың өөреникчизи, 13 хар-лы Владимир К. трамвай маңап чор-го, оон талы бергеш, беттик кижиле болган. Дөрткү класстың өөреникчизи, 11 харлы Евгений И. маңап бар чоразан маши-наың оруун доза маңап чораш, машина-га бастырып, аажок кемдээ.

Кудумчуга чорурунун чурумун шы-гыс сагычтар:

1. Тротуарның оң талазы-биле кылаш-таңар. Тротуар чок черге оруктун солгай талазы-биле (солгай кыймы-биле), трам-спорт шийдежикчиге уткуштур кылаш-таңар зерек.

КРАСНОДАР КРАП. Усть-Лабинск районын Ленин орденин «Кубань» колхозуң бот-тыныгы уурап чүзү асаамбай чеди чыл дүргүзүндө чоңа хүн хире көрүчтү үндүрүп берген. Асаамбай 70 далам болгаш шайлап бижип-биле маңапат. Оң чогаалчы уаур орукту артектенин херечин ол болган.

Ыраажылар, танымчалар сурунуң чо-нуңа, районнуң болгаш крайның ажил-мичтеринге көргүзүлгө кылып берип турар. Россияны хөгүм уурап чүдүлгө сонуургалдыг коллективтериниң көрүлгө-лөриниң ийи дакпыр лауреады ол а-саамбай концерттери акы-дунма Чехо-

славияга база уаур чедипшыныг эр-тектен. В. П. Ленинниң төртүтүгүн хүнүндө бээр 100 чыл болурунга тураскаалыг Кубанын улуусу уурап чүзү олимпиада-га уткуштур ол ансамбль сонуургалыг көргүзүлгөни белеткен турар. Көргүзү-лөриниң программасына Ленин дугайында ыраарын болгаш Илчичиниң ынак ир-ларын, «Төрөн чуртувусту алдаржыдып тур бис» деп хөгүм-тааны композиция-ны киирер.

ЧУРУКТА: «Кубань кезээлери» деп массалыг таным. Е. ШУЛЕПОВТУҢ фотоу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

ХАНДЫКШЫЛАДЫГ ОДАГ

Эртен чылдын төнчүзүнде баян-талажылар чаа, 300 ажыг олуттуг культура одагалыг бол-ган. Ол үеде эгелеш-ле клуб-на ыр, хөгүмүнүң үнү кутту-луп, танчылашкын, хей кы-жаның чыгыр хөгүмчизи хайныккан.

Клуб човүсели массалыг ажилдарының хейрлерин каз-бартып турар. Бот-тыныгыр уурап чүзү болушкунуң киржикчилери концерт бол-гаш, массалыг кезээлери, хоочун салгалын кижилери-биле, муракчылар-биле ужу-ражышкынынар, лекцияны номчулаары, диспуттары, лекция номчулаары, кино көргүзүлгөни организацияп турар. Чоокта чаа аңа «Ча-раш аажы-чан» деп темалык диспут солун болгаш органи-

засти артектен. Диспутка Баян-Тала школаның башкылары илдепайыг киришкен. Ол ышкар республиканың хөг-жүш-шын театрынын арти-стер бөдү «Албаданап, эмич болган» деп шииин колхозчу-ларга биске көргүскөн. Кома-ларныкы колхоз, совхозтарын бот-тыныгыр артистер бис-ке көзүп, концертти көргүзүп туралар.

Бистин клубтун бот-тыны-гыр артистери колхозчу ил-чилерге талантыларын ба-раалгадун турарында аны-да, Чыраа-Бажы, Хорум-Дэг, Шеми, Төвө-Хал суурларга концерттери көргүскөн. Бис-тин бот-тыныгыр таланты-лыгырамыстын иштинде Че-

чен Сат, Татьяна Сат, Нюра Монгуш, Анна Куулар, Донгал Калдар-оол ышкар уурап чүзүлө салым-чаяныгыр хай.

М. МОНГЕ-БАПР, Чөөн-Хемчик район, «Ок-тябрь 30 чыл» колхозта клуб массовик.

Редактор К. Н. ДИПГА.

КИНО

АПРЕЛЬ 10-ДА

«НАПЫРАЛ»: Киночыныды 10. «Чингиз эвес шериг амылында таарымы» 2. «Наир 30 чылдарда» 4.